

Prof. dr hab. Maria Dudzikowa
(1938–2018)

Foto źródło: <http://sliwerski-pedagog.blogspot.com>

Maria Dudzikowa¹ (ur. na Wołyniu 23 kwietnia 1938 roku), polonistka, pedagożka, wieloletnia prof. zw. Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Po ukończeniu filologii polskiej na UAM przez 10 lat uczyła języka polskiego w szkolnictwie podstawowym i średnim Poznania. W międzyczasie została przyjęta na studium doktoranckie w Instytucie Pedagogiki UAM, w trakcie którego została zatrudniona na etacie asystenta w Zakładzie Teorii Wychowania kierowanym przez prof. zw. dr. hab. Heliodora Muszyńskiego, pod którego kierunkiem obroniła doktorat (1973). W 1989 roku powołała w IP UAM Zakład Pedagogiki Szkolnej, którym kierowała do przejścia na emeryturę (2008). Promotorka 17 prac doktorskich, recenzentka w przewodach habilitacyjnych i profesorskich.

---

¹ Na podstawie: B. Śliwerski, Prof. dr hab. Maria Dudzikowa, *Laureaci Medalu Universitatis Lodzensis Amico*, Łódź 2016.

Nota stanowi przedruk z książki jubileuszowej: A. Cybal-Michalska, A. Gromkowska-Melosik, K. Kuszak, M. Piorunek, W. Segiet (red.), (2018). *XXV lat Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydanie Jubileuszowe*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.

Zainteresowania badawcze: szkoła jako podmiot zmian i miejsce rozwoju ucznia; życie codzienne i kultura szkoły; procesy enkulturacji, wychowania i autokreacji, interdyscyplinarność w nauce; związek nauki z praktyką.

Od 1993 roku członkini Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, w latach 1993–2015 jego wiceprzewodnicząca. Odpowiada za rozwój młodej kadry naukowej, od 25 lat kierownik naukowa Letnich Szkół Młodych Pedagogów. Od 1993 roku redaktor naczelna „Rocznika Pedagogicznego”; członkini rad redakcyjnych kilku czasopism. Przewodnicząca zespołów zadaniowych przy KNP PAN: Pedagogiki Szkolnej (2008–2015); Samokształceniowego i Samopomocy Koleżeńskiej Doktorów (od 2008); Badania Kultury Szkoły (od 2016).

Powszechnie znana i bardzo ceniona w kraju animatorka ruchu rozwoju naukowego młodych pracowników akademickich, opublikowała ponad 200 prac, w tym takie rozprawy, jak: *O trudnej sztuce tworzenia samego siebie* (1985), *Wychowanie przez aktywne uczestnictwo* (1987), *Praca młodzieży nad sobą* (1993), *Mit o szkole jako miejscu wszechstronnego rozwoju ucznia. Eseje etnopedagogiczne* (2001, 2004, Nagroda Premiera); *Pomysł siebie... Minieseje dla wychowawcy klasy* (2007). Jest współredaktorką (z M. Czerepaniak-Walczak) pięciotomowej serii: *Wychowanie. Pojęcia – Procesy – Konteksty. Ujęcie interdyscyplinarne* (2007–2010, wyróżnionej „Nagrodą Edukacji XXI wieku” w kategorii „podręcznik akademicki” na 23. Targach Książki Edukacyjnej); współredaktorką (z H. Kwiatkowską) wielotomowej serii: *Palące Problemy Edukacji i Pedagogiki* (2013–2015), w tym tomu *Sprawcy i/lub ofiary działań pozornych w edukacji szkolnej* (red. z K. Knasiecką-Falbierską, 2013) z jej tekstem: *Użyteczność pojęcia działań pozornych jako kategorii analitycznej. Egzemplifikacje z obszaru edukacji (i nie tylko)*; współredaktorką zbioru *Interdyscyplinarnie o interdyscyplinarności. Między ideą a praktyką* (z A. Chmielewskim i A. Groblerem (2012), z jej tekstem: *Sytuacja problematyczna interdyscyplinarności w naukach społecznych i humanistycznych (z kryzysem w tle)*, pracy powstałej w ramach grantu MNiSW.

Kierowała międzyuniwersyteckim zespołem badawczym (grant MNiSW) pod nazwą: *Studenci I roku UAM 2005/06 – 2009/10. Doświadczenia szkolne pierwszego rocznika reformy edukacji a zmiany zasobów jego kapitału społecznego w warunkach szkoły wyższej. Badania panelowe*, redaktor naukowa serii wydawniczej: *Maturzyści 2005⁷ – Studenci UAM w Poznaniu*, w ramach której opublikowane zostały następujące tomy z tego projektu: *Doświadczenia szkolne pierwszego rocznika reformy edukacji. Studium teoretyczno-empiryczne* (red. wraz z R. Wawrzyniak-Beszterdą, 2010); *Kapitał szkolny w szkołach różnego szczebla. Diagnoza i uwarunkowania* (M. Dudzikowa,

S. Jaskulska, R. Wawrzyniak-Beszterda, E. Bochno, I. Bochno, K. Knasiecka-Falbierska, M. Marciniak, 2011); *Oblicza kapitału społecznego uniwersytetu: Diagnoza – interpretacje – konteksty* (M. Dudzikowa, R. Wawrzyniak-Beszterda, S. Jaskulska, M. Marciniak, E. Bochno, I. Bochno, K. Knasiecka-Falbierska, 2013). O wartości tych badań i sukcesach pracy zespołowej świadczy przyznana zespołowi przez Wydział I Nauk Humanistycznych i Społecznych PAN w 2015 roku Nagroda im. Władysława Spasowskiego. Te nagrodzone przez PAN tomy są raportem z badań longitudinalnych, które zawierają studium teoretyczne, metodologiczne i interpretatywne wyników badań uzyskanych na wszystkich etapach rekonstruowania szkolnych doświadczeń tej samej populacji respondentów. Autorzy dociekali, w jakim stopniu uczęszczanie przez młodzież do reformowanej szkoły sprzyjało rozwojowi kapitału społecznego uczących się. Po raz pierwszy od wielu lat przeprowadzono w naszym kraju badania wzdlużne, monitorując na bieżąco, w jakim stopniu szkoła jest środowiskiem, w którym i poprzez które tworzony jest kapitał społeczny oraz jakie można stawiać prognozy pod tym względem.

Maria Dudzikowa była i pozostanie mistrzynią eseistyki pedagogicznej (np. *O wciskaniu kitu i rozplenianiu się banału w pedagogicznym dyskursie*, w: *Życie i dzieło z ideą wielostronności w tle. Księga jubileuszowa Wincentego Okonia*, red. A. Bogaj, H. Kwiatkowska, Warszawa 2009; *Oznaki dehumanizacji szkoły w perspektywie metaforyki odzwierzęcej*, w: *Uczłowieczyć komunikację. Nauczyciel wobec ucznia w przestrzeni szkolnej*, red. H. Kwiatkowska, Kraków 2015; *O mojej miłości do książek. Esej osobisty*, w: *O pasjach cudzych i własnych – profesorowie*, red. M. Dudzikowa, ks. M. Nowak, Lublin 2015). Swoją twórczością naukową zapoczątkowała w naukach o wychowaniu nową erę holistycznych, empiryczno-interpretatywnych badań pedagogicznych. Upowszechniła w pedagogice metaforę jako kategorię epistemologiczną (np. *W kwestii metaforyki w nauce*, w: *Poza paradygmaty. Pedagogika wielostronna. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Tadeuszowi Lewowickiemu*, red. E. Ogrodzka-Mazur, A. Szczurek-Boruta, Toruń 2012; *Uniwersytet jako... (co?). Wojna metafor o jego tożsamość*, w: *Kultura edukacji szkoły wyższej*, red. E. Kryńska i in., Warszawa 2015).

Ostatnio pod redakcją Marii Dudzikowej (współ z S. Juszcykiem) ukazała się monografia *Pułapki epistemologiczne i metodologiczne w badaniach nad edukacją. Jak sobie z nimi radzić?*, Katowice 2017. Są to wykłady profesorów wygłoszone w ramach XXX LSMP.

W ostatnim okresie wraz z Ewą Bochno pracowała nad redakcją kilkunastotomowej serii wydawniczej (patronat KNP PAN, wyd. Wolters Kluwer) *Kultura szkoły*, w ramach której ukazały się już 3 tomy (w tym tom pod jej

redakcją naukową wspólnie z Sylwią Jaskulską *Twierdza. Szkoła w metaforze militarnej. Co w zamian?*, Warszawa 2016, z jej studiami: *Wstępnie o metaforze (także militarnej) oraz Metaforyzacja militarna języka (także w/o szkole). Roztrząsania teoretyczno-epistemologiczne i empiryczne*, Warszawa 2016).